

Medborgarinitiativets titel

Ändring i dimensioneringen av personalen och relationstalen enligt lagen om småbarnspedagogik. Lag som ska ändras 540/2018, lagen om småbarnspedagogik

Datering av initiativet

14.1.2023

Initiativets form

Förslag om att lagberedning ska inledas

Innehållet i initiativet

Lag om småbarnspedagogik 540/2018

Syftet med medborgarinitiativet är att ändra lagen om småbarnspedagogik så att den tryggar barnens vardag i den småbarnspedagogiska verksamheten och ger dem lika möjligheter till lärande, lek och trygga vuxna. Barnens säkerhet och småbarnspedagogikens lokaler beaktas knappt alls i lagen om småbarnspedagogik. För barnen är ändå en förutsägbar vardag, bekanta vuxna och barn och en trygg lek- och lärmiljö den viktigaste delen av småbarnspedagogiken. En lagändring är ett steg mot att rätta till situationen.

Med hjälp av tillräcklig, närvarande personal eftersträvas bättre arbetsförhållanden inom småbarnspedagogiken och en trygg verksamhetsmiljö, såväl för barnen som för personalen. En miljö som präglas av trygghet och omtanke skapar grunden för empatiska människor. Det här målet måste tydligt lyftas fram när vi diskuterar mobbning i skolan och gängvåld. En stabil småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs med yrkesskicklighet skapar en bas för den grundläggande utbildningen och livet, och förebygger marginalisering och psykiska problem.

I lagen om småbarnspedagogik finns ett missförhållande när det gäller dimensioneringen av personalen, och i daghemmets vardag leder det till att barnens säkerhet äventyras och arbetstagarna blir utmattade. I lagen bestäms dimensioneringen av personalen utifrån hela daghemmets personal, vilket kan innebära något annat än en trygg vardag för en enskild barngrupp. Man bör inom småbarnspedagogiken övergå till personaldimensionering på gruppnivå. Småbarnspedagogiken lider stor brist på arbetskraft och för att situationen ska kunna förbättras är det viktigt att de problem som lyfts fram här åtgärdas. Ett ökat antal utbildningsplatser kommer inte att råda bot på situationen, eftersom arbetsförhållandena måste förändras för att personalen ska hållas kvar inom branschen.

Med detta medborgarinitiativ föreslår vi en ändring i personaldimensioneringen inom småbarnspedagogiken samt i relationstalen och hur de utfaller. Relationstalen måste ändras så att de gäller för enskilda grupper, inte hela enheter, vilket nu är fallet i lagen. Relationstalen ska gälla hela dagen och de ska beaktas i antalet anställda i barngruppen. Det innebär i praktiken att antalet anställda under hela dagen ska motsvara det antal som krävs enligt relationstalen. En tillfällig överskridning tillåter en alltför fri tolkning av lagen och gör det möjligt att varje dag överskrida de strukturella relationstalen. Det finns heller inga halva barn, det vill säga om ett barn endast är fem timmar per dag i daghemmet, räknas han eller hon oberoende som ett (1) barn, inte som ett halvt (0,5) barn. Så här anges dimensioneringen i den gällande lagen:

35 § Dimensioneringen av daghemspersonalen:

På ett daghem ska det i fostrings-, undervisnings- och vårduppgifter i relation till antalet barn, deras ålder och den tid de dagligen tillbringar i småbarnspedagogik finnas ett tillräckligt antal anställda som har den yrkesmässiga behörighet som lärare, socionom eller barnskötare inom småbarnspedagogik som föreskrivs i denna lag.

I förordningen får det föreskrivas om separata relationstal för barn som fyllt minst tre år och för barn under tre år och separata relationstal för barn som fyllt tre år och som deltar i småbarnspedagogik högst fem timmar om dagen respektive deltar i småbarnspedagogik som ordnas mer än fem timmar per dag. Assistenterna ska inte räknas in i dimensioneringen enligt 1 mom.

Motivering

I den gällande lagen om småbarnspedagogik beräknas personaldimensioneringen utifrån antalet barn i gruppen, inte utifrån hur många barn som är närvarande. Antalet anställda på plats motsvarar inte under hela dagen den personalstyrka som krävs i förhållande till antalet barn, eftersom personalens arbetstid inte sträcker sig över daghemmets hela öppettid. Antalet enheter inom småbarnspedagogik svarar i nuläget heller inte mot behovet av vårdplatser för barn under skolåldern. Situationen varierar mycket från ort till ort och särskilt stort är problemet i större städer och deras omgivning. När det inte finns tillräckligt med enheter utökas gruppstorlekarna i de befintliga enheterna. Lagen tillåter inte i sig att gruppstorlekarna utökas:

35 § Dimensioneringen av daghemspersonalen:

I en daghemsgrupp får samtidigt finnas högst ett sådant antal barn som motsvarar tre sådana anställda i småbarnspedagogiska uppgifter som avses i 1 mom.

Lagen kringgås dock genom att det läggs till flera barn i grupperna, men grupperna omorganiseras till exempel så att det bildas två nya grupper med två vuxna. När det tidigare fanns tre vuxna med fostringsansvar i en grupp på 21 barn, finns det efter en sådan här ändring två grupper på 14 barn som båda har två vuxna med fostringsansvar. Med andra ord finns det i samma lokaler sammanlagt 28 barn, 2 lärare och 2 barnskötare. Antalet barn har endast ökat med 7 och ”den andra” gruppen har fått en barnskötare till. Grupper med två vuxna kan inte iaktta relationstalen, eftersom barnen är på plats mellan klockan 6 och 18 och personalen har en arbetsdag på endast 7.39 timmar. I praktiken kringgås lagen genom att de befintliga grupperna utökas med flera barn och relationstalen räknas utifrån hela enheten, vilket är tillåtet. Ett sådant förfarande är förbjudet enligt 35 § i lagen om småbarnspedagogik, men det blir tillåtet när lagen avsiktligt tolkas alltför fritt:

36 § Avvikelser från dimensioneringen av personalen vid daghemmet:

Daghemmet får göra undantag från relationstalen enligt 35 §, om det genomsnittliga antalet dagar som barnen deltar i småbarnspedagogiken kontinuerligt är avsevärt lägre än antalet verksamhetsdagar. Undantag får göras genom att antalet barn på daghemmet endast kortvarigt överstiger det antal som anges enligt respektive relationstal.

Därutöver får daghemmet tillfälligt och kortvarigt avvika från de relationstal som avses i 35 §, när omfattningen av småbarnspedagogiken för ett barn utvidgas på det sätt som avses i 17 § 4 mom.

Enligt kommunernas tolkning är varje dag en tillfällig avvikelse, även om antalet barn under minst en till tre timmar varje dag överstiger det antal som är tillåtet enligt relationstalen. Det här sker för att daghemmens öppettider är längre än personalens

arbetstid per dag. Det är frågan om flera timmar på morgonen och eftermiddagen när det inom ramen för personalens arbetstid inte kan finnas så många anställda på plats som det krävs i förhållande till antalet barn. Det handlar om en strukturell överskridning av relationstalen, där den tillfälliga och kortvariga överskridning som lagen tillåter tillämpas. En strukturell överskridning av relationstalen är dock inte tillfällig, och i nuläget, när relationstalen räknas per enhet, är den inte heller kortvarig. Lagen är för vag och lämnar rum för tolkning.

Vardagen i småbarnspedagogiken består av många obligatoriska uppgifter som kräver frånvaro från gruppen. I praktiken innebär det att det inte finns tillräckligt med personal på plats i barngrupperna. Sådana uppgifter är till exempel deltagande i möten, av vilka största delen hålls mellan klockan 12 och 14. Det kan röra sig om teammöten en gång i veckan, övervakning under en annan grupps möte (1,5 h) en gång i veckan (här kan 3–4 personer vara ansvariga för 42 barn). Veckan kan också innehålla enhetens egna möten, utbildningar, samtal om planer för småbarnspedagogik och förskoleundervisning, elektroniska veckomeddelanden till vårdnadshavarna, pedagogisk dokumentation och möten med olika nätverk (skolor, handledare för studerande, hälso- och sjukvård, terapeuter, barnskydd, polis o.d.). Utöver det här tillkommer för läraren varje vecka fem timmar planering utanför barngruppen. Vi befinner oss alltså i en situation där en till två vuxna regelbundet saknas från barngruppen fyra till fem gånger i veckan, åtminstone mellan klockan 12 och 14.

Det är också värt att notera att barnen inom småbarnspedagogiken i allmänhet sover dagsvila mellan klockan 12 och 14. Det betyder ändå inte att alla barn vilar då. I varje grupp finns barn som inte sover dagsvila, i förskoleundervisningen vanligtvis hela gruppen. Dagens småbarnspedagogik är pedagogisk verksamhet som omfattar hela dagen, också vilostunden. Det finns många barn som inte sover eller vilar i småbarnspedagogiken. Dessa barn har rätt till en vuxens närvaro och till pedagogisk verksamhet mellan klockan 12 och 14, precis som alla andra tider på dagen. När yngre barn sover dagsvila krävs det ofta att flera vuxna är närvarande eftersom barnen individuellt behöver närhet och trygghet av en vuxen för att somna.

Tiden mellan klockan 12 och 14 används dock allmänt för möten, planering och utbildning. Personalens frånvaro från gruppen beaktas ändå inte i relationstalen. När de anställda är frånvarande från gruppen är de inte tillsammans med barnen och de ansvarar inte för gruppens verksamhet eller det som sker i gruppen. Relationstalen tolkas inom ramen för lagen så att de motsvarar lagen så länge det finns tillräckligt med personal på arbetsplatsen. Det här innebär inte att personalen befinner sig tillsammans med barnen, i deras omedelbara närhet eller ens i samma byggnad. De ovan nämnda skyldigheterna medför att i synnerhet lärarna är borta från gruppen, också mitt på dagen. Det läggs inte till fler anställda till barngruppen även om en del av personalen skulle vara bunden till andra uppgifter som kräver att de är frånvarande. En vid tolkning av relationstalen i lagen om småbarnspedagogik gör det här till en lagenlig situation, även om det dagligen är endast en till två vuxna som tar hand om, övervakar och undervisar barngruppen.

Det här händer varje dag i veckan. När man ännu tillägger att relationstalen överskrids på morgnarna och eftermiddagarna befinner vi oss i en situation där antalet anställda som är tillsammans med barnen motsvarar det som föreskrivs i lagen endast cirka tre till fyra timmer per dag. Relationstalen i grupperna överskrids de facto under mer än

hälften av daghemmets öppettider, och detta räknas som en tillfällig avvikelse.

25 § Tillräcklig personal:

Kommunen, samkommunen eller den privata serviceproducenten ska se till att det finns tillräckligt med sådan personal som uppfyller respektive behörighetsvillkor som avses i detta kapitel inom småbarnspedagogiken, så att syftet med småbarnspedagogiken kan uppnås och så att också stödbehoven hos barn med funktionsnedsättning och övriga barn kan tillgodoses.

Det har skadliga följder för den småbarnspedagogiska verksamheten när lagen tolkas så att relationstalen gäller hela enheten. Till följd av personalens frånvaro kan det vid enheten finnas grupper där man är tvungen att hela tiden arbeta med för få anställda. Om ett till två barn är borta från de olika grupperna finns det tillräckligt med personal när relationstalen räknas per enhet. När relationstalen räknas per enhet försämras snabbt verksamheten för grupperna i småbarnspedagogiken när anställda, och till och med barn, på daglig basis flyttas från en grupp till en annan. Alternativt måste man i någon grupp ständigt ha en vuxen för lite med fostringsansvar.

I ovan nämnda paragraf 25 nämns barnens individuella behov. Dessa kan inte tillgodoses om och när lagen avsiktligt tolkas så här fritt. Barnens rättigheter tillgodoses inte när relationstalen har angetts gälla hela daghemmet. Daghemmen kan internt ha väldigt varierande praxis, men dimensioneringen enligt relationstal fungerar inte i någon grupp, på sin höjd mellan klockan 9.20 och 14. Övriga tider finns det inte tillräckligt med personal på plats.

Enligt den gällande lagen om småbarnspedagogik är personalen skyldig att tillhandahålla högklassig småbarnspedagogik där barnens rättigheter tillgodoses. Den miljö som förutsätts enligt 10 § är omöjlig att skapa när personaldimensioneringen uppfylls endast en liten del av dagen, och inte alltid ens det.

10 § Den småbarnspedagogiska miljön:

Den småbarnspedagogiska miljön ska vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Lokalerna och redskapen för verksamheten ska vara sunda, säkra och ändamålsenliga och tillgängligheten ska beaktas.

Det har redan i flera års tid varit ett faktum att personalen flyr från branschen, och nu eskalerar situationen ytterligare. Åtgärder för att förbättra arbetsförhållandena inom branschen måste vidtas snabbt och möjligheterna att tolka lagen om småbarnspedagogiken alltför fritt behöver genast rättas till. Barnen behöver en trygg miljö och personalen som tar hand om barnen ska kunna utföra sitt arbete i vederbörliga arbetsmiljöer och under sådana förhållanden som förutsätts i lagen. Det här är inte möjligt utifrån den gällande lagen om småbarnspedagogik och de avsiktliga möjligheterna att tolka lagen alltför fritt.

Ansvarspersoner

Hanna Mäkiahö

Carolina Mikkonen

Liisa Wiman

Minna Möller

Anne Latvakoski

Sanna-Liisa Lehtonen